

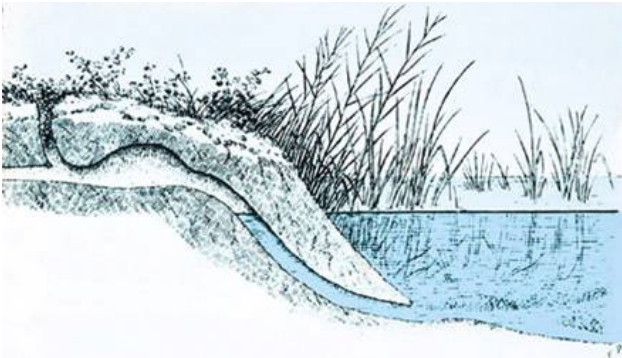
Muskusrattenbestrijding in Nederland: nut en noodzaak

Jan Gronouwe (*Landelijk coördinator muskusrattenbestrijding*)

(verslag Lowie en Bram van Liere)

1. De muskusrat

- De muskusrat is geen rat, maar is een woelmuizensoort
- Belangrijkst herkenning: een platte staart, ongeveer als bij een paling
- Herkomst Noord-Amerika
- Leeft in waterrijke omgeving, bij voorkeur in zoet water, maar ook brak - en zout water is geen probleem voor de muskusrat
- Het voedsel is vooral plantaardig.
- Een vrouwtjesmuskusrat kan 3x per jaar (soms 4x) een nest jongen krijgen van gemiddeld 6 jongen.
- Muskusratten graven een bouw met een 'waterslot' en nestkom, in de winter een nesthut

- Het is een exoot in Nederland (door toedoen van mensen ingevoerd): een Boheemse graaf nam er in 1905 een stuk of wat mee uit Canada voor de jacht
- Binnen 10 jaar waren er in een straal van 100 km *ca.* twee miljoen.
- Daarna volgde een zeer snelle verspreiding over vrijwel geheel Europa
- Ook de pelshandel had interesse, maar door het zachte klimaat vormde zich geen dichte vacht. Dat werd een aflopende zaak, waarbij de dieren 'uitgezet' werden, al dan niet opzettelijk.
- De eerste muskusrat in Nederland werd gevangen in de buurt van Valkenswaard in 1942.
- Tot 1980 werd de populatie 'in de hand' gehouden door bestrijding bij de grens.
- Daarna volgde een 'invasie'.

2. Waarom moet de muskusrat bestreden worden?

- Muskusratten graven een bouw in de waterkering. Dat kan de veiligheid in gevaar brengen.
- Muskusratten graven in oeverskanten
 - landbouwschade (veiligheid van mens en dier)
 - sporen, wegen, fietspaden kunnen verzakken
- Er kan schade aan natuurwaarden ontstaan (graag voorbeeld)

- Stagnatie waterafvoer, door de graverij van muskusratten worden zo'n 13 kruiwagens per jaar verzet.

3. Bestrijdingswijzen

Verdrinkval

- Het belangrijkste vangmiddel wat betreft aantallen muskusratten. Vooral wanneer er grote populaties aanwezig zijn en tijdens de trekperiodes in duikers.
- Wordt gebruikt als 'passief' vangmiddel in oeverkantbuis en in kuiperskooi
- **Er wordt gezocht naar een alternatief voor het verdrinken.**

Klemmen

- Conibear en grondklem zijn de meest gebruikte; de fenntrap en de pootklem zijn buiten gebruik vanwege de 'dieronvriendelijke' manier van doden.
- De klem wordt alleen een onder water of op een vlot met overkapping gebruikt, dir om bijvangst te minimaliseren.
- De gebruikte klemmen zijn een snel dodend middel.

Levend vangende kooi

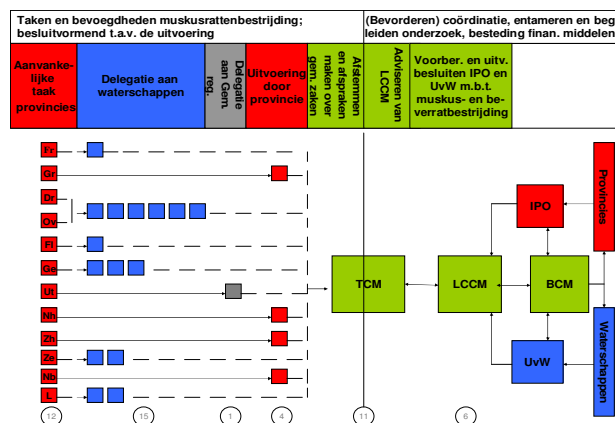
- Na vangst volgt doding door schot.

Afschot

Bij zeer hoog water vluchten de muskusratten wel in bomen, waarna afschot plaats kan vinden.

4. Organisatie van de bestrijding

- De "Wet houdende enige voorzieningen t.b.v. de inzet en bekostiging van muskusrattenvangers" legt de verantwoordelijkheid bij provincies (voor 1985 lag dat bij het Rijk)
- Een groot deel van provincies hebben de verantwoordelijkheid gedelegeerd naar waterschap(pen) of ander instanties.
- Ook de Flora- en Faunawet maakt bestrijding mogelijk: de muskusrat is onbeschermd en het gebruik van middelen is geregeld

Huidig organisatieschema muskusrattenbestrijding. TCM: Technische Commissie Muskusratten bestrijding, LCCM: Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding; BCM: Bestuurlijke Commissie Muskusrattenbestrijding.

Een rapport van Price, Waterhouse & Cooper, 2007, één van de door de LCCM geëntameerde onderzoeken concludeerde (zie verder bij 7) dat dit toch wel versnipperd en inefficiënt was. Het voorstel van Price, Waterhouse & Cooper is om de muskusrattenbestrijding onder te brengen bij de waterschappen.

5. Kosten van de bestrijding

De kosten van de bestrijding van muskusratten bedragen momenteel M€ 31 (€ 31.000.000,-) per jaar. Daarvoor zijn onder naderen *ca.* 400 muskusrattenbestrijders actief.

6. Enige actuele feiten van de vangsten bij de muskusrattenbestrijding

<i>Vangsten en vangsten per uur</i>	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Vangsten (totaal Nederland)</i>	363.042	399.120	403.284	335.606	245.000
<i>Vangsten per uur</i>	0,83	0,85	0,78	0,63	0,46

De vangsten per uur zijn het aantal muskusratten dat een bestrijder gemiddeld in een gebied vangt per uur veldwerk.

7. Onderzoek nut en noodzaak van de bestrijding

Door eigen waarneming bij de bestrijding, door te streven naar optimalisatie en hogere efficiëntie, maar ook door de verandering in visie van de maatschappij t.o.v. de wijze van muskusrattenbestrijding heeft de LCCM een zevental onderzoeksopdrachten uitgezet. De volgende onderzoeken zijn door de LCCM uitgezet:

1. Graverij en veiligheid waterkeringen (afgerond, DHV, 2007))
2. Organisatie van de bestrijding (afgerond Price, Waterhouse & Cooper, 2007))
3. (Economische) schade
4. Preventieve middelen
5. Relatie populatieontwikkeling en veiligheid waterkeringen
6. Bestrijdingsstrategieën
7. Vangmiddelen

Het geheel zal in 2008 gereed zijn, waarna een evaluatie zal volgen, gericht op een nieuwe vorm van bestrijding en het omgaan met muskusratten, in de meest brede zin van het woord

8. Vragen?

- Op een vraag uit de zaal met betrekking tot een onderzoek uit 1992 m.b.t. bijvangsten (en dat de Amerikaanse nerts een stevige predator is van muskusratten) antwoord Jan Gronouwe dat de Amerikaanse nerts een beperkter effect heeft op de muskusrat dan de muskusrattenbestrijding.

- Henk Hoogenboom vraagt naar de betrokkenheid en inbreng van de muskusrattenbestrijders bij het voorgestelde en uit te voeren onderzoek.
Jan Gronouwe: Bij alle onderzoeken zijn de muskusrattenbestrijders betrokken. Ook bij interviews naar de organisatie en effectiviteit.
- Harm Niesen meent dat in laag gelegen gebieden veel muskusratten zijn. In hooggelegen gebieden zijn er maar weinig ratten, maar er wordt wel gevangen, althans een poging gedaan tot vangen. In Duitsland wordt niet bestreden!
Jan Gronouwe: er wordt, ook met het buitenland, samenwerking gezocht. In Duitsland wordt wel degelijk bestreden. Met premiejagers, maar zeker ook ambtelijk. Er zijn vele regionale 'grenscontacten'. Gelderse muskusrattenbestrijders vangen in Duitse poelen, omdat bij regenval en hogere waterstand in die poelen de muskusratten als het ware 'liggen te wachten' om Nederland binnen te trekken.
- Bas van der Wal vindt het terecht dat er objectieve argumenten worden gebruikt bij de bestrijding, maar wordt er ook met emoties rekening gehouden?
Jan Gronouwe: Daar wordt zeker rekening mee gehouden, het is een mooi dier, dat speelt zeker een rol.
Leo Wijlaars: Er is aandacht voor ecologische, technische en maatschappelijke relevantie. Daar wordt met name in het voorgestelde onderzoek aandacht aan besteed. Het onderzoek naar vangmiddelen bijvoorbeeld vallen onder de DEC (Dier Experimenten Commissie).
- Henk Hoogenboom: het is een Noord Amerikaans beest. Er moet in Canada veel informatie zijn m.b.t. populatiedynamica. Wat wordt daarmee gedaan? Is er contact met de Amerikaanse onderzoekers? Fred Barends (LCCM) zit in allerlei internationale commissies. Tussen de verschillende populatiemodellen zit veel controverse. Het onderzoek was vooral intensief toen de pelsprijzen nog hoog waren, dat is voor ongeveer 1990. De gerichtheid van het onderzoek was toch ook m zo veel mogelijk pels te vangen. Daarna werd het onderzoek naar populaties veel minder.
- Fleur van Vliet: Er is weinig bekend wat er zal gebeuren wanneer er alternatieve methoden worden gebruikt. Welke dichtheden zullen dan bereikt worden? Dat is anders in Canada dan in Nederland.
Jan Gronouwe: Optie 'nietsdoen' wordt ook geëvalueerd. Op basis van bestaande modellen, maar wel met input van cijfers van aantallen uit Nederland; o.a. uit de Krimpenerwaard. Het inzicht in het werkelijke aantal dieren is overigens onbekend. Allen het aantal gevangen dieren wordt gescoord <http://www.mnp.nl/mnc/i-nl-1067.html> .

Literatuur

- Hemert, H. van, Spoorenberg, C. (2006). Gevolgen van Graverij door Muskusratten en Beverratten voor de Veiligheid van Waterkeringen. DHV rapport, Amersfoort.
- Price, Waterhouse & Coopers (2006). Effectieve en Efficiënte Bestrijding van de Muskusratten in Nederland Gebaat bij een Landelijke Organisatie Onder de vlag van de Waterschappen. PWC rapport, Utrecht.